

Till Ålands landsting

De grundläggande reglerna om landstingets sammansättning, organisation och arbetsformer, om landstingsmännens initiativrätt och kontrollmakt samt om tillsättande av landskapsstyrelse finns samlade i landstingsordningen. Den nuvarande landstingsordningen gavs år 1972 och har ändrats vid flera tillfällen därefter, senast 1988 då reglerna om tillsättande av landskapsstyrelse omarbetades och en mera utvecklad parlamentarism genomfördes (ÅFS 3/88).

Under årens lopp har behov av olika mindre ändringar av närmast teknisk natur i landstingsordningens olika bestämmelser framkommit. Önskemålen har till denna del närmast gällt att förtydliga eller utvidga gällande regler, inte att genomföra egentliga reformer. I föreliggande initiativ ingår ett flertal ändringsförslag av denna karaktär. Härutöver har i olika sammanhang framförts önskemål om ändringar av mera grundläggande karaktär. Dessa har gällt bl.a. utskottsstrukturen och formerna för utövande av landstingets kontrollmakt. I lagmotionen ingår förslag även av denna karaktär utan att fråga ändå är om någon totalreform.

Utskottsarbetet utgör en väsentlig grund för landstingets arbete. I utskotten genomgår de olika ärendena den detaljerade granskning och beredning som är nödvändig för den slutliga behandlingen i plenum. Den nuvarande utskottsindelningen härstammar från gällande landstingsordning av år 1972 (11/72). En redogörelse för utskottsväsendets utveckling från år 1922 ingår i Lu bet.nr 9/1989-90. Från och med år 1972 har landstinget haft fyra i princip jämbördiga specialutskott, nämligen lagutskottet, finansutskottet, lag- och ekonomiutskottet samt kulturutskottet. Av dessa utskott har dock inte finansutskottet handhaft lagberedande uppgifter. Utskottet har däremot specialuppgiften att följa tjänstekollektivavtalssystemet för landskapets och kommunernas anställda. De olika utskottens uppgifter anges endast kortfattat i landstingsordningen, varför fördelningen av framställningar, motioner och andra ärenden på respektive utskott till stor del bygger på praxis.

Landstingsarbetet har under de senaste decennierna genomgått betydande förändringar. Antalet ärenden, såväl framställningar från landskapsstyrelsen som landstingsmännens egna initiativ, har ökat i antal. De ärenden som landstinget befattar sig med har också fått en allt mera mångskiftande karaktär. Dessa förändringar, som till stor del återspeglar den allmänna samhällsutvecklingen, kommer också till synes i landstingets utskottsarbete. Nya ärendetyper som inte har en naturlig plats i den nuvarande utskottsindelningen har

tillkommit. En viss specialisering på olika typer av ärenden har blivit allt mer påkallad både vad avser utskotten och de enskilda medlemmarna i landstinget. En sådan specialisering medverkar till ett optimalt utnyttjande av utskottens och ledamöternas sakkunskap. Den nuvarande utskottsstrukturen har också inneburit en viss splittring i behandlingen av olika typer av ärenden. Ett väsentligt mål är vidare att arbetsfördelningen mellan de olika utskotten är så jämn som möjligt. Härigenom utjämnas också de enskilda ledamöternas arbetsbörda. Dessa olika synpunkter sammantagna har lett fram till ett behov att dels omfördela ärendena mellan de olika utskotten på ett så ändamålsenligt sätt som möjligt, dels överväga behovet av ett nytt utskott.

Talmanskonferensen, som följt beredningen av föreliggande motion, har granskat den sammanställning av fördelningen av ärenden mellan de olika utskotten som ingår i lagutskottets betänkande nr 9/1989-90 och kompletteringar till denna sammanställning. Talmanskonferensen har utgående från ovan anförda målsättningar och från föreliggande statistik övervägt olika alternativ till en reformering av utskottsarbetet. Man har härvid berört möjligheten att inrätta ett nytt femte specialutskott och de olika kombinationer av ärenden som då kan komma ifråga men också möjligheten att bibehålla nuvarande antal utskott med en omfördelning av ärendena.

Även om målsättningen är att eftersträva ett så entydigt och klart avgränsat behörighetsområde som möjligt för varje utskott, måste också i fortsättningen på grund av den mångfald ärendetyper som förekommer ärenden kombineras på olika sätt i utskotten. En vanlig princip på många håll är den s.k. ministeriemotsvarigheten, d.v.s. att utskottsindelningen i huvudsak överensstämmer med regeringens uppdelning på ministerier. Detta skulle i åländska förhållanden motsvaras av en överensstämmelse mellan centrala ämbetsverkets indelning i avdelningar. En dylik princip har dock för landstingets del inte bedömts vara en ändamålsenlig lösning.

Nu föreslås inrättande av ett helt nytt specialutskott, social- och miljöutskottet, till vilket ärenden från framför allt lagutskottet och lag- och ekonomiutskottet skulle överföras. Förslaget innebär att social- och hälsovårdsfrågorna samt miljöfrågorna, vilka vardera ökat i omfattning under senare år, skulle erhålla en mera specialiserad behandling. En svårighet kan dock vara att definiera vilka ärenden som är att betrakta som miljöfrågor. Det nuvarande lag- och ekonomiutskottet föreslås ombildat till ett näringsutskott, vilket bibehåller en betydande del av det nuvarande lag- och ekonomiutskottets uppgifter och till vilket dessutom vissa ärenden som nu handläggs i lagutskottet och finansutskottet överförs. Kulturutskottet skulle enligt förslaget i stort sett bibehålla sina uppgifter. Också finansutskottet skulle bibehålla de i nuvarande landstingsordning angivna uppgifterna. I fråga om behandlingen av motioner kan dock en viss omfördelning förväntas. Trots en

högre grad av specialisering mellan utskotten kan man ändå räkna med att vissa ärenden av blandad natur, som även förutsätter finanspolitiska överväganden, kan komma att som hittills behandlas i finansutskottet. Som en nyhet föreslås att finansutskottet framdeles även skulle kunna handha lagberedande uppgifter inom områden som hör till dess sektor.

Den i lagtexten ingående beskrivningen av utskottens uppgifter får närmast betraktas som exemplifierande. Ärendefördelningen kommer självfallet att bli beroende av den praxis som utvecklas på grundval av talmanskonferensens förslag till fördelning av ärenden. Även i fortsättningen torde det bli nödvändigt att åtminstone tidvis in casu avgöra till vilket utskott ett ärende remitteras. Trots de föreslagna ändringarna i utskottsstrukturen torde man inte alltid kunna undvika en viss obalans i arbetsbördan mellan utskotten, även om en utjämning i detta avseende är en viktig målsättning.

I den nya självstyrelselag som träder i kraft den 1 januari 1993 anges vissa angelägenheter som överförs till landskapets lagstiftningsbehörighet. Enligt talmanskonferensens bedömning fördelar sig dessa ärenden ganska jämt på de föreslagna utskotten och tillhör i många fall sådana ärendegrupper som redan nu handläggs i landstinget. Endast ett fåtal ärendetyper, som post- och radioväsendet, är helt nya. Enligt talmanskonferensens bedömning finns förutsättningar att på ett ändamålsenligt sätt inom ramen för den föreslagna utskottsstrukturen behandla ifrågavarande nya typer av ärenden.

Om landstinget beslutar att inrätta ett nytt utskott får detta vissa praktiska konsekvenser. Ett nytt utskott kan i dagens situation inte påräkna ett eget sammanträdesrum utan måste beredas plats i befintliga utrymmen. Vidare bör närmare utredas om sekreteraruppdraget i ett nytt utskott kan skötas med hjälp av befintlig arbetskraft eller med tillfällig extra arbetskraft.

I sammanhanget föreslås även vissa reformer rörande stora utskottets arbete. Utskottet föreslås kvarstå med samma sammansättning och i princip samma uppgifter som hittills. Landstinget har också tidigare (Lu bet.nr 9/1989-90) utgått från att stora utskottet skall kvarstå. I utskottet finns det möjligheter att beakta efter specialutskottets betänkande anförda nya synpunkter och att sammanjämka olika rent politiska bedömningar. Utskottet har dessutom betydelse som en sista kontrollinstans i lagtekniskt och behörighetsmässigt hänseende. Enligt föreliggande reformförslag skulle det dock inte alltid vara nödvändigt att inhämta stora utskottets utlåtande. Andra behandlingen skulle normalt ske med specialutskottets betänkande som grund för behandlingen om inte landstinget uttryckligen vid första behandlingen funnit orsak att inbegära stora utskottets yttrande. Om däremot specialutskottets betänkande vid andra behandlingen genomgår förändringar, skall en förnyad behandling äga rum i stora utskottet och dess betänkande ligga till grund för den fortsatta andra behandlingen.

Ett mål med den föreslagna utskottsreformen är att de flesta landstingsmän om möjligt skulle ha en plats i något av specialutskotten. Eftersom antalet medlemmar per utskott föreslås förbli oförändrat fem skulle totalantalet platser i specialutskotten utgöra 25, vilket innebär att endast talmannen, som av tradition inte deltar i utskottsarbetet, samt ett ytterst fåtal övriga landstingsmän, (vilka exempelvis koncentrerar sig på andra uppdrag som gruppleaderskap eller dylikt) skulle stå på sidan av utskotten. Utöver medlemskap i ett specialutskott skulle de flesta landstingsmännen dessutom ha ett andra uppdrag i exempelvis stora utskottet, Nordiska rådet, kanslikommissionen, självstyrelsepolitiska nämnden, justeringsutskottet eller något annat organ.

Vi föreslår också vissa ändringar som rör motionsrätten. Lagmotion skulle få väckas under hela året oberoende av bestämmelser om motionstid. Samtidigt kan rätten att motionera på grund av "inträffad händelse" upphöra. Denna regel har utnyttjats ytterst sparsamt och har dessutom inneburit betydande tolkningsproblem. Den tekniska kvaliteten på lagmotionerna kan dessutom förväntas bli förbättrad genom att begränsningarna bortfaller. I sammanhanget föreslås att man skulle övergå till en allmän motionstid per arbetsår, nämligen då vårsessionen inleds.

Den utvidgade parlamentarism som tillämpats sedan år 1988 förutsätter också ett utvecklat samspel mellan landskapsstyrelsen och landstinget. I framställningen ingår därför förslag som möjliggör att det i landstinget anordnats debatter utan särskild anknytning till ärende, exempelvis debatter med karaktär av allmänpolitisk diskussion. Vidare föreslås en möjlighet för talmanskonferensen att anordna särskilda frågestunder i landstinget, där medlemmarna av landskapsstyrelsen besvarar olika aktuella frågor från landstingsmännens sida. Beträffande de regler som gäller enkel fråga föreslås en återgång till tidigare ordning såtillvida att endast frågeställaren och den medlem av landskapsstyrelsen, som besvarar frågan, får yttra sig. Samtidigt föreslås att samma tidsregler skulle gälla för frågeställaren och den som avger svaret. Ytterligare föreslås att enkel fråga skall besvaras inom tio dagar.

Enligt förslaget skulle landstingets utskott samt kanslikommissionen i fortsättningen väljas för landstingets hela mandatperiod. Onödig tidsutdräkt i samband med landstingets konstituering varje arbetsår skulle därmed undvikas. Talmannen och de båda vicetalmännen skulle dock även framdeles väljas varje år. Regeln om landstingets ålderstalman föreslås ändrad så att den parlamentariskt mest erfarne medlemmen av landstinget skulle inneha uppdraget som ålderstalman.

Ytterligare föreslås att man skulle avstå från avslutningshögtidligheten vid varje arbetsårs slut. Framdeles skulle en högtidlig avslutning hållas endast vid valperiodens utgång vart fjärde år. Den i nya självstyrelselagen införda möjligheten att presidenten öppnar och

avslutar landstinget har beaktats. Jävsbestämmelserna föreslås kompletterade med regler om jäv i utskotten. Övriga i framställningen ingående förslag är närmast av teknisk eller språklig natur.

I den nya självstyrelselagen, som träder i kraft den 1 januari 1993, ändras landstingets benämning till lagting. Följaktligen skall landstingets medlemmar därefter benämnas lagtingsman respektive lagtingsledamot. Dessa terminologiska ändringar har dock inte beaktats i den föreliggande framställningen eftersom detta hade krävt en totalrevision av såväl landstingsordningen som arbetsordningen.

Föreliggande lagmotion baserar sig på ett av landstingets talmanskonferens granskat förslag. Förslaget har i sin tur beretts som tjänsteuppdrag vid landstingets kansli med bistånd av en av talmanskonferensen tillsatt projektgrupp, i vilken ingått en medlem från varje landstingsgrupp. Beredningen baserar sig också på olika tidigare behandlingar i landstinget av framställningar och initiativ med anknytning till landstingets arbetsformer. Se exempelvis lagutskottets betänkanden nr 26/1982-83, 33/1982-83 och 9/1989-90.

Detaljmotiveringar

15 och 17 §§. Enligt 8 § gällande självstyrelselag sammankommer landstinget årligen till lagtima möte. Dessutom kan republikens president förordna att landstinget av landshövdingen sammankallas till urtima möte. I den nya självstyrelselagen ingår inte några bestämmelser om lagtima och urtima landstingsmöte.

Möjligheten att sammankalla till urtima landsting kan inte längre anses nödvändig. Landstinget är numera samlat under längre perioder än vad som var fallet då bestämmelserna tillkom. Sedan 1972 års landstingsordning stiftades har praxis varit att landstinget förklaras avslutat för arbetsåret någon av de sista dagarna i oktober, varefter nytt arbetsår alltid vidtar den 1 november. Även om pauser i landstingsarbetet hålls, är det alltid möjligt att med kort varsel sammankalla landstinget för att fortsätta arbetet under den pågående ordinarie sessionen. Därför föreslås att uppdelningen i lagtima och urtima sessioner utgår ur landstingsordningen. Detta innebär att 17 §, som behandlar urtima landsting, helt upphävs.

15 § anger att landstinget skall sammankomma till två årliga sessioner, den första november och den första mars. Höstsessionen inleds den första november då också arbetsåret vidtar. Enligt vår bedömning är det för närvarande inte motiverat att ändra detta datum. Däremot är det inte nödvändigt att uttryckligen ange att vårsessionen alltid inleds den första mars. Beroende på hur landstingsarbetet i framtiden utvecklar sig, kan

det vara ändamålsenligt att denna sammanträdesperiod inleds något annat datum. Man kan dock utgå från att landstinget också framdeles kommer att iaktta vissa sammanhållna sammanträdesperioder med mellanliggande uppehåll i arbetet.

Beträffande landstingets avslutande hänvisas till motiveringen till 21 §.

20 §. Ålderstalmannens uppdrag skulle enligt förslaget innehas av den landstingsman som är parlamentariskt mest erfaren, dvs. den som längst varit medlem av landstinget. I Norden tillämpas motsvarande regel i Sverige och Danmark medan i Finland, Island och Föroarna den till åren äldsta medlemmen, liksom hittills i landstinget, fungerat som ålderstalman. Norge tillämpar en mellanform så att den föregående stortingspresidenten leder det första sammanträdet, om denne återvalts. I annat fall utförs uppdraget av den medlem som längst varit medlem av stortinget. Det föreslagna systemet är ägnat att understryka den parlamentariska erfarenheten som bas för ålderstalmannavärvet.

21 §. Paragrafen har omformats med beaktande av 14 § i den nya självstyrelselagen, som anger att lagtinget öppnas och avslutas av republikens president eller på hans vägnar av landshövdingen.

Vi föreslår dessutom att framdeles endast en avslutningshögtidlighet under varje mandatperiod skulle hållas, nämligen då denna avslutas. Att som nu årligen tätt på varandra hålla två högtidligheter med utväxling av tal är inte av behovet påkallat eller i övrigt ändamålsenligt.

Enligt vår åsikt förhindrar inte den föreslagna bestämmelsen att talmannen, sedan förhandlingarna avslutats, vid arbetsårets sista plenum framför en hälsning till landstingsmännen och landskapsstyrelsen om skäl för detta föreligger.

23 §. Förslaget motsvarar nuvarande praxis men ett uttryckligt stadgande föreslås infört i förtydligande syfte.

25 §. Paragrafens bestämmelser om finansmotion har förtydligats i vissa avseenden.

Finansmotion får enligt den gällande lydelsen av 2a) punkten innehålla förslag om "upptagande av anslag i årsstat för följande finansår". Formuleringen förelås preciserad och utvidgad med orden "... eller om annat beslut ...", vilket avser att understryka att finansmotioner inte är begränsade till enbart anslagsförslag. Eftersom en viktig beståndsdel av budgetframställningen är dess motiveringar skall en finansmotion även kunna avse ändringar i dem. I motiveringen ingår t.ex. ofta en fördelningsplan för större klumpanslag. En finansmotion skall också kunna avse bl.a. förslag till ändringar i

inkomststaten, minskning av anslag eller ändring av anslagstyper. Höjning och minskning av anslag förutsätter dock i och för sig inte motion utan ligger inom den rätt till ändring av förslaget till årsstat som landstinget utövar, så länge inte ändringarna är så omfattande att anslaget bör betraktas som nytt (jfr LO 57 § 2 mom.).

De föreslagna ändringarna understryker landstingets budgetmakt och befäster samtidigt i vissa avseenden rådande tolkning av gällande bestämmelser, jfr t.ex. mot.nr 37/1987-88 eller 50/1988-89 (ändring av motivering) och nr 52/1988-89 (minskning av anslag).

I 2 b) punkten föreslås endast en mindre språklig justering. Punkten bör uppfattas så att finansmotion med anledning av framställning om tilläggsbudget kan innehålla samma slag av förslag som till den egentliga årsstaten anslutna finansmotioner. Kravet på "direkt samband" med landskapsstyrelsens framställning kvarstår och bör liksom hittills tolkas snävt. Motionen kan därför i allmänhet inte hänföra sig till ett moment som inte beaktas i framställningen med förslag till tilläggsbudget.

Ändringsförslaget i 2 c) punkten är endast av terminologisk karaktär och följer ordalydelsen i den nya självstyrelselagen.

26 §. Rätten att bringa lagstiftningsärenden till behandling tillkommer i de flesta lagstiftande församlingar såväl regeringsorganet som de enskilda medlemmarna av församlingen. I praktiken styrs lagstiftningsarbetet i huvudsak av regeringarna som förfogar över den sakkunskap och de övriga resurser arbetet kräver. Parlamentets egen rätt att väcka lagförslag utgör dock en principiellt viktig beståndsdel i samspelet mellan den lagstiftande och den verkställande makten.

I landstinget förverkligas ledamöternas initiativrätt genom den i 25 § landstingsordningen ingående motionsrätten. I 26 § ingår närmare regler om när och under vilka förutsättningar motion får väckas.

I landstinget tillämpas två allmänna motionstider om tio dagar från det landstinget sammankommit till lagtima sessioner. Motionstiderna är sålunda förlagda till början av november och mars månader. Dessutom ges möjlighet till en extra ordinarie motionstid om fyra dagar om motionen kan anses föranledd

- av något av landstinget redan fattat beslut,
- av till landstinget överlämnad framställning ("anslutningsmotion") eller återtagande av sådan, eller
- av annan under landstinget inträffad händelse.

Av nämnda möjligheter har man inom landstinget huvudsakligen utnyttjat rätten att väcka motion med anledning av en framställning från landskapsstyrelsen. Det främsta exemplet härpå är de finansmotioner som väcks i samband med landskapsstyrelsens budgetframställning men vid vissa tillfällen har även lagmotioner väckts i anslutning till någon framställning i ett lagstiftningsärende. Däremot har möjligheten att utnyttja den extraordinarie motionsrätten i andra fall utnyttjats ytterst sällan. En motion på grund av "inträffad händelse" inlämnades senast vårsessionen 1983 (lagmot.nr 69/1982-83).

Tolkningen av under vilka förutsättningar den extraordinarie motionsrätten får utnyttjas har i praxis varit mycket restriktiv. Detta framgår framför allt av riksdagens tidigare tillämpning av motsvarande bestämmelser, vilka även åberopats som grund för tolkningen i landstinget. Talmannen och i sista hand landstingets prövning av om motionsrätt under extraordinarie tid föreligger har utgått från stränga krav på ett naturligt och direkt samband med den omständighet som föranlett motionen. Den restriktiva tolkningen har dels inneburit svåra tolkningsproblem, dels haft en återhållande inverkan på möjligheten att utnyttja den extraordinarie motionsrätten.

Under tidigare år kunde landskapsstyrelsens framställningar i regel överlåtas omedelbart i början av en session. När landstingsmännen på detta sätt hade tillgång till förslagen kunde de samtidigt överväga behovet av ytterligare lagstiftningsinitiativ i form av lagmotioner. Mot den bakgrunden var en bestämd motionstid naturlig. Numera är lagstiftningsbehovet betydligt större samtidigt som lagberedningsarbetet pågår kontinuerligt, varför landskapsstyrelsens framställningar överläts under i stort sett hela den tid landstinget är samlat.

Enligt vår åsikt skulle rätten att väcka lagmotioner utan begränsningar i avseende på inlämningstid och innehåll understryka landstingets initiativrätt och befria landstinget från svåra tolkningsavgöranden beträffande rätten att väcka lagmotion. Om lagmotion får väckas utan att vara beroende av den korta allmänna motionstiden, kan motionerna även förväntas bli grundligare förberedda. Härmed kan också högre krav ställas på deras tekniska kvalitet. Vi konstaterar samtidigt att landskapsstyrelsen också efter den föreslagna ändringen är den som i första hand ombesörjer beredningen av lagförslag med hjälp av den sakkunskap och förvaltningsorganisation som detta arbete i regel kräver.

En motsvarande ändring genomfördes i riksdagen år 1983. Inte heller i det norska stortinget och det danska folketinget tillämpas begränsningar i tiden beträffande rätten att väcka lagstiftningsinitiativ. I Sveriges riksdag tillämpas dels en allmän motionstid om 15 dagar i början av varje arbetsår, dels en motionstid om 15 dagar i anslutning till regeringens propositioner.

Utvidgningen av rätten att väcka lagmotioner skulle å andra sidan medföra att endast en allmän motionstid årligen framdeles tillämpas. Den utvidgade rätten att väcka lagmotioner samt det nya parlamentariska systemet motiverar en viss begränsning av motionsmöjligheterna i övrigt. Flera utskott belastas även nu onödigt av olika hemställningsmotioner. Genom att förlägga den allmänna motionstiden till vårsessionen skulle även en viss naturlig rytm i landstingsarbetet uppnås så att höstsessionen koncentreras på budgetbehandlingen och de lagförslag landskapsstyrelsen berett inför det nya landstingsåret. Under vårsessionen, då i allmänhet färre framställningar överlämnas, kunde mera tid ägnas åt landstingsmännens egna initiativ.

29 §. På samma sätt som i fråga om utskott föreslås att självstyrelsepolitiska nämndens medlemmar väljs för hela mandatperioden.

34 §. I 1 mom. skulle anges de utskott som i framtiden tillsätts. Antalet medlemmar i respektive utskott föreslås kvarbli vid fem.

I 2 mom. regleras tillsättandet av extra utskott. Det föreslås att sådana utskott skulle kunna tillsättas antingen för återstoden av en valperiod eller tillfälligt för visst ärende. Behovet av extra utskott torde dock vara begränsat.

I 4 mom. föreslås att man skulle övergå till att välja utskotten för hela valperioden och inte endast för ett landstingsår i gången. Förslaget skulle underlätta arbetet i början av ett arbetsår där nu i regel en vecka åtgår för konstituerande åtgärder, utan att nämnvärda förändringar i utskottens sammansättning brukar ske. Om behov av utbyte av enskilda medlemmar uppstår, finns regler i arbetsordningen om fyllnadsval. I annat sammanhang kommer att läggas förslag om övergång till listval även vid fyllnadsval av en person vilket förenklar valproceduren och minskar risken för oförutsedda förändringar. Om av någon orsak den politiska proportionaliteten i ett utskott rubbas eller behov av förändringar annars uppstår under perioden, skall talmanskonferensen enligt förslaget ha rätt att besluta om att nyval av samtliga platser i utskottet förrättas.

Eftersom indelningen i lagtima och urtima landsting föreslås upphöra kan nuvarande 6 mom. utgå.

35 §. Paragrafen har omformulerats något för att ange de viktigaste ärendegrupperna som lagutskottet skall handlägga. Utskottet skall även framdeles ta hand om ärenden som inte naturligt hör hemma i något av de andra specialutskotten.

36 §. Benämningen "extra anslag" följer av terminologin i den nya självstyrelselagen. Landskapsrevisorerna avger numera även en berättelse över landstingets och Ålands

delegations i Nordiska rådets medelsförvaltning, vilket beaktats i texten. Vidare föreslås att finansutskottet, i enlighet med praxis för motsvarande utskott i andra lagstiftande församlingar, skulle bereda även lagstiftningsärenden inom sitt gebit. Sådana ärenden vore t.ex. finansförvaltning och revision samt (enligt den nya självstyrelselagen) postväsendet. Däremot skulle kommunalskattelagstiftningen lämpligast höra till näringsutskottets område.

37 §. Näringsutskottet skulle framdeles handlägga ärenden med anknytning till näringsverksamhet som ekonomisk och regionalpolitisk stödlagstiftning, vissa reglementerade näringar samt skatter och avgifter. Gårdsbruks- och fiskerilagstiftningen, väglagstiftning samt sjöfartsfrågor kunde likaså remitteras till utskottet medan bostadsärendena förs till det nya social- och miljöutskottet.

38 §. Kulturutskottet föreslås i huvudsak få oförändrade uppgifter. Eftersom frågorna rörande radio och television till sin karaktär primärt är kulturpolitiska skulle dessa efter den nya självstyrelselagens ikraftträdande hänföras till utskottet. Forn- och kulturminnesvården som särskilt omnämns i gällande lagtext innefattas i områdena "kultur" och "museiväsendet". Också den fria bildningsverksamheten berör flera av de områden utskottet befattar sig med. Med radio och television avses framför allt de angelägenheter som överförs på landskapet i den nya självstyrelselagen.

38a §. Det har bedömts som en brist i landstingsarbetet att de relativt stora och betydelsefulla ärendegrupperna inom det sociala fältet respektive miljövården inte haft en naturlig plats i utskottsindelningen. Ärenden angående social- och hälsovård har huvudsakligen behandlats av lagutskottet men också av lag- och ekonomiutskottet och finansutskottet. Också miljöfrågorna har varit fördelade på dessa utskott med tyngdpunkten under senare tid i lag- och ekonomiutskottet. När ett nytt utskott nu föreslås, skulle de båda nämnda ärendegrupperna förenas i detta utskott. Också andra kombinationsmöjligheter har prövats men befunnits mindre ändamålsenliga.

Till utskottet skulle bl.a. komma att hänföras olika former av socialpolitisk lagstiftning, folkhälsoarbete och sjukhusfrågor, företagarsemester, arbetsförmedling och jämställdhet (inom landskapets behörighet). Miljöfrågorna är till sin natur mera svårdefinierade. Hit skulle dock åtminstone hänföras miljöhälsovården och avfallshanteringen, naturvårdsfrågor, vattenskyddsfrågor samt byggnads- och planefrågorna och bostadsproduktionen, eventuellt även hyresfrågorna (efter 1.1.1993). De sistnämnda frågorna har såväl socialpolitisk som miljömässig karaktär.

40 §. Ändringsförslagen i 1 och 2 mom. är endast av förtydligande karaktär.

I landstingsordningens 50 § ingår bestämmelser om jäv vid sammanträde i plenum och stora utskottet. Bestämmelsen har tolkats så att jäv föreligger endast vid s.k. personindividualiserade ärenden, d.v.s. då ärendet **direkt** angår en ledamot personligen. Exempel på detta kan vara talmannens personliga representationsanslag, disciplinär åtgärd mot enskild ledamot, fråga om fullmakts riktighet, i budget upptagen markbytesaffär mellan landskapet och en enskild ledamot eller dylikt. Däremot anses landstingsman oförhindrad att delta i beslut som han berörs av som medlem av ett kollektiv. Landstingsman som tidigare varit medlem av landskapsstyrelsen kan också delta i beslut med anledning av förvaltnings- eller revisionsberättelserna för de år han varit sådan medlem.

Frågan om jäv för utskottsmedlem har hittills varit oreglerad. Den praxis som utvecklats under årens lopp har varit något varierande. Vid behandlingen av landskapsrevisorernas berättelse för 1983 i finansutskottet antecknades jäv för en utskottsmedlem som varit medlem av landskapsstyrelsen ifrågavarande år (Fu bet.nr 6/1984-85). Däremot ansåg finansutskottet inte att jäv förelåg för utskottsmedlemmar som varit medlemmar av kansli Kommissionen då landskapsrevisorernas revisionsberättelse 1990 för landstinget och Ålands delegation i Nordiska rådet behandlades (Fu bet.nr 21/1990-91). Vid behandlingen i lagutskottet av landskapsstyrelsens förvaltningsberättelser för åren 1987 och 1988 deltog inte de utskottsmedlemmar som ifrågavarande år varit medlemmar av landskapsstyrelsen, dock utan att jäv uttryckligen antecknades (Lu bet.nr 14/1988-89 och 12/1989-90).

I riksdagen tillämpas en strängare jävsregel i utskott än i plenum. Förutom personindividualiserat jäv gäller att medlem, vars ämbetsåtgärder granskas i utskottet inte får delta i handläggningen av sådant ärende (t.ex. förutvarande minister i behandlingen av regeringens eller statsrevisorernas berättelse, medlem av kansli Kommissionen eller revisor i behandlingen av riksdagens revisorers berättelse). I Sveriges riksdag tillämpas däremot samma jävsregler i kammaren och i utskotten, d.v.s. jäv föreligger endast då ärende berör medlem personligen.

För att reglera även frågan om jäv i utskott föreslås att ett nytt 5 mom. fogas till 40 §. Enligt förslaget skulle samma jävsregler tillämpas som i plenum så att jäv föreligger endast vid s.k. personindividualiserade ärenden. Sådana ärenden är i regel sällsynta men kan exempelvis tänkas gälla i budgetförslag beaktad ekonomisk uppgörelse mellan landskapet och berörda utskottsmedlem. Sådana sällsynta fall som ifrågasättande av landstingsmannafullmakt, disciplinärt ingripande eller dylikt torde sällan hänskjutas till utskott men om så sker föreligger jäv. Däremot skulle utskottsmedlem inte vara jävig om ett lagförslag berör ett samfund i vars ledning han ingår eller om han som landskapsstyrelsemedlem, revisor, medlem av kansli Kommissionen eller motsvarande

berörs av en berättelse eller ett liknande ärende. I det fall jäv föreligger skall utskottsmedlem, i motsats till vad som tillämpas vid plenum, inte heller få delta i överläggningen. Till utskottsbehandlingen är det nämligen möjligt att kalla in ersättare varvid den politiska balansen inte påverkas av att en medlem är jävig.

41 §. En möjlighet för specialutskotten att på eget initiativ ge utlåtande till finansutskottet om budgetförslagen kunde stimulera specialutskotten att på ett allmännare plan följa med utvecklingen inom de områden utskotten handlägger. Denna målsättning underlättas även av att utskottens arbetsuppgifter föreslås bli mera förenhetligade.

Paragrafens tidigare 2 mom. har omarbetats något och införts som 3 mom. I sak föreslås inte några ändringar beträffande utskottens rätt att få tillgång till handlingar eller erhålla upplysningar beträffande ärenden de bereder. I förtydligande syfte föreslås därtill ett tillägg till momentet som anger att ett utskott har rätt att begära och få också kompletterande utredningar och redogörelser. I dylika fall bör dock utskottet vända sig direkt till landskapsstyrelsen och inte till ett underlydande organ eller en enskild tjänsteman.

43 §. De båda vicetalmännen föreslås bli likaberättigade i fråga om vem som ersätter talmannen. Detta skulle möjliggöra för dem att alternera i ledningen av förhandlingarna utan att behöva lämna plenisalen och underlättar även vicetalmännens möjligheter att delta i debatter.

I ett nytt 4 mom. föreslås att stora utskottets ordförande i undantagsfall om samtliga talmän har förfall kan leda förhandlingarna vid plenum.

45 §. Föreslås att i arbetsordningen kan ges närmare regler om i vilken ordning landstingsman ges ordet. Avsikten är att i arbetsordningen skriva in bestämmelser som befäster nuvarande praxis om möjlighet till gruppanföranden i storleksordning vid behandlingen av viktigare ärenden.

48 §. Bestämmelserna om enkel fråga ändrades 1988 i två avseenden: frågeställaren tilläts hålla korta anföranden i stället för att ställa tilläggsfrågor och också andra landstingsmän tilläts enligt talmannens prövning att hålla ett kort anförande. Enligt talmanskonferensens åsikt har reformen till dess första del motsvarat förväntningarna om "... en mera omfattande och levande diskussion ..." (Lu bet.nr 31/1986-87). Däremot anser talmanskonferensen inte att systemet med att medge också andra landstingsmän än frågeställaren rätt att yttra sig har utfallit som förväntat. Ursprungligen avsåg man att detta förfarande skulle komma ifråga endast i ärenden "av större allmänt intresse". Praxis har dock utvecklats så att denna möjlighet utnyttjats flitigt. Enligt talmanskonferensens

bedömning har detta inte alltid varit ägnat att tillföra ärendet nya upplysningar, vilket avsikten med ett frågeinstitut egentligen är. Yttranden av annan landstingsman har emellanåt utnyttjats inte för att ställa frågor till eller debattera med vederbörande medlem av landskapsstyrelsen utan rentav för att polemisera med frågeställaren som då inte längre haft möjlighet att yttra sig.

På nämnda grunder föreslås en återgång till tidigare system så att enkel fråga begränsar sig till en dialog mellan frågeställaren och vederbörande medlem av landskapsstyrelsen. Enligt talmanskonferensen bör anförandena fortfarande vara korta men i arbetsordningen kan medges en något längre tid för landstingsmans yttranden (t.ex. tre minuter). Samtidigt borde jämställdhet i detta avseende tillämpas mellan frågeställaren och den svarande. För närvarande gäller ingen tidsbegränsning för svaret och de yttranden som lämnas av landskapsstyrelsens företrädare.

För närvarande finns inte några bestämmelser om inom vilken tid enkel fråga skall besvaras. Detta har ibland lett till att frågan inte längre varit aktuell då svaret getts. Det muntliga frågeinstitutet syftar i de flesta parlament till att få snabba svar på frågor som inte alltid behöver vara politiskt kontroversiella eller som kan vara av lokal karaktär. För att påskynda behandlingen föreslås en frist för svaret om tio dagar under förutsättning att landstinget är samlat. Är så inte fallet skall svaret ges inom tio dagar från det sammanträdesperioden vidtagit. Kan svar av någon anledning inte ges föreslås att landskapsstyrelsen meddelar landstinget härom, vilket motsvarar nuvarande praxis.

Möjligheterna att i landstinget under friare former och med relativt kort varsel debattera aktuella politiska frågor är begränsade. Diskussionen inom ramen för behandlingen av framställningar och motioner är strikt bunden till de ärenden som berörs där. Frågeinstitutet har likaså sina begränsningar genom de debattregler som gäller och genom att någon skyldighet att besvara frågan inte finns även om de år 1988 införda friare formerna för frågor och svar i viss mån förbättrat frågeinstitutets användbarhet. Möjligheten att utnyttja rätten att ställa spörsmål i viss fråga är bunden av strikta formregler och begränsas dessutom av spörsmålsinstitutets karaktär av politiskt påtryckningsinstrument. Som medel för debatt i en aktuell fråga lämpar det sig mindre väl. Den år 1988 införda majoritetsparlamentarismen kan också anses ha ökat betydelsen av möjligheten att ställa olika frågor.

Enligt förslaget till nytt 3 mom. skulle därför en frågestund införas som ger möjlighet till en egentlig dialog mellan landskapsstyrelsen och landstinget och som kan tjäna som viktig informationskanal i frågor som inte annars kan bringas på dagordningen. För att en viss angelägenhet skall kunna tas till diskussion vid en frågestund i landstinget skulle krävas att minst tre landstingsmän skriftligen begär det. Talmanskonferensen beslutar om

frågan tas upp eller inte. De frågor som skall tas upp på en frågestund bör vara av allmänt intresse och inte för detaljerade till sin karaktär. För fråga som inte lämpar sig för frågestunden kvarstår möjligheten att ställa enkel fråga. Talmanskonferensen bör ha fria händer att pröva vilka frågor som tas upp. Initiativ som inte leder till behandling under frågestunden förfaller automatiskt om inte talmanskonferensen hänskjuter det till ett senare tillfälle.

I arbetsordningen bör intas vissa närmare regler om frågestunden. Talmanskonferensen borde därför inte besluta att anordna den här avsedda frågestunden förrän erforderliga ändringar i arbetsordningen utarbetats och trätt i kraft. Någon form av tidsbegränsningar för inläggen och svaren torde vara nödvändiga liksom regler om hur många gånger en landstingsman får yttra sig i samma fråga. Också regler om hur ofta frågestunden ordnas kan intas i arbetsordningen. Det bör anses underförstått att frågestunder ordnas endast under landstingets ordinarie sammanträdesperioder. Landstinget har tidigare (Lu bet.nr 9/1989-90) avvisat tanken på en varje vecka återkommande frågestund och ansett att frågorna bör inlämnas på förhand. I riksdagen hålls en motsvarande frågestund en gång per månad och i Sveriges riksdag bedrivs försök med muntliga frågestunder med på förhand inte anmälda frågor ungefär 3-4 gånger per session.

49 §. Landstinget har tidigare (se bl.a. Lu bet.nr 26/1982-83) behandlat möjligheten att anordna allmänpolitiska debatter. Det anfördes då att sådana debatter redan nu kan ordnas i anslutning till vissa ärenden, t.ex. olika berättelser och planer eller att budgetdebatten enligt gammal praxis utgör en allmänpolitisk debatt. Landstinget hemställde även 1983 om en uppdelning av remissdebatten över budgetförslaget i en egentlig budgetdebatt och en till vårsessionen förlagd allmänpolitisk debatt. Samtidigt framhölls att frågan om att i landstingsordningen införa bestämmelser om en allmänpolitisk debatt kunde utredas närmare i samband med en större översyn av landstingsordningen.

Under senare delen av 1980-talet anordnades flera allmänpolitiska debatter utanför budgetdebatten, bl.a. i anslutning till (den numera avskaffade) långtidsbudgeten. De senaste åren har dock budgetremissen återfått karaktären av allmänpolitisk debatt.

Eftersom behov fortfarande kan finnas av vissa allmänpolitiska debatter och det inte alltid är möjligt att formellt anknyta dem till något visst ärende, föreslås att möjligheten öppnas. Det skulle ankomma på talmanskonferensen att ta initiativ till sådana debatter som också bör kunna ordnas över något bestämt tema (självstyrelsepolitik, trafik, ekonomi eller dylikt). Också landskapsstyrelsen bör hos talmanskonferensen kunna initiera sådana debatter om man önskar få till stånd en mera genomgripande diskussion i något visst ämne utan ett formellt underlag, t.ex. i situationer då ett meddelande inte

bedöms vara ändamålsenligt att överlämna till landstinget. Man bör i sammanhanget överväga att i sådana debatter tillämpa viss tidsbegränsning för debattinläggen. Regler om detta kan införas i arbetsordningen.

52 §. Paragrafens ordalydelse föreslås moderniserad och preciserad. Framställning eller meddelande som föredras för första gången skall i allmänhet kunna bordläggas endast en gång. Avsikten med detta är att utskottsbehandlingen inte oskäligt skall kunna fördröjas eller, i det fall att ett meddelande inte hänskjuts till utskott, att landskapsstyrelsen erhåller omedelbar respons på sitt initiativ. Det kan dock inträffa lägen där ytterligare en bordläggningsmöjlighet är motiverad. Detta föreslås bli möjligt genom majoritetsbeslut.

54 §. Förslaget innehåller de nyheter i fråga om andra behandlingen och stora utskottets uppgifter som berörs i allmänna motiveringen. Andra behandlingen skulle således normalt ske med specialutskottets betänkande som grund för behandlingen. Vid första behandlingen kan dock landstinget besluta att inbegära stora utskottets yttrande. Också en kvalificerad minoritet om tio landstingsmän skall ha rätt att begära handläggning i stora utskottet. Formerna för hur ett ärende enligt landstingets beslut förs till stora utskottet behöver inte regleras i landstingsordningen utan kan bli beroende av praxis eller regleras i arbetsordningen. Man kan tänka sig åtminstone två möjligheter: att i plenum väcks förslag av enskild landstingsman om remiss till stora utskottet, vilket förslag talmannen hänskjuter till landstingets avgörande, eller att specialutskottet i en kläm föreslår handläggning också i stora utskottet.

Skär ändringar under andra behandlingen, skall liksom nu en fortsatt utskottsbehandling äga rum i stora utskottet, oberoende av om betänkande från specialutskottet eller stora utskottet legat till grund för behandlingen. Helt obetydliga ändringar, som en mindre justering av ikraftträdelsedatum eller en språklig rättelse, bör dock inte betraktas som en sådan ändring som förutsätter fortsatt behandling i stora utskottet.

57 §. Förslaget avser inte någon ändring i sak utan följer av den ändrade lydelsen av 25 § enligt vilken en finansmotion kan uppta förslag till upptagande av anslag eller "annat beslut". Om förslaget till "annat beslut", t.ex. en ändring av ett anslags ändamål, användningsområde eller dylikt, innebär en sådan ändring att anslaget de facto måste betraktas som "nytt", kan ett sådant förslag framföras endast med en finansmotion som grund. Detta innebär i och för sig att tolkningen följer vad som tidigare tillämpats beträffande anslag.

58 §. Paragrafen föreslås förtydligad så att bestämmelserna om återremiss till finansutskottet gäller även tilläggsbudget. Också reglerna för handläggningen vid den förnyade behandlingen föreslås preciserade.

60 §. Paragrafens ordalydelse föreslås moderniserad utan ändringar i sak.

I 3 mom. föreslås orden "eller yrkande" tillägda, vilket förbisetts vid ändringen 1988 (3/88).

70 och 71 §§. Också justeringsmännen samt kansli Kommissionens valda medlemmar föreslås bli utsedda för hela valperioden.

I kraftträdelsebestämmelsen. De förslag som gäller förändringar i utskottsstrukturen kan lämpligast börja tillämpas fr.o.m. början av ett arbetsår, då nyval till utskotten enligt nuvarande ordning sker. Därför föreslås att ändringsförslaget i dess helhet skulle träda i kraft den 1 november 1992.

I förslaget ingår på flera punkter formuleringar som syftar på förhållanden eller termer i den nya självstyrelselagen som träder i kraft den 1 januari 1993, t.ex. i fråga om de ärenden som de olika utskotten skall handlägga. Enligt 70 § 2 mom. i den nya lagen kan landstinget redan innan lagen träder i kraft tillämpa dess stadganden vid antagande av landskapslagar. Det bör därför vara möjligt att utforma de ifrågavarande ändringarna i landstingsordningen på förslaget sätt, dock så att presidentens uppgift att öppna och avsluta landstinget börjar tillämpas först efter det den nya självstyrelselagen trätt i kraft 1.1.1993.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi att landstinget antar följande lagförslag:

L a n d s k a p s l a g

angående ändring av landstingsordningen för landskapet Åland

I enlighet med landstingets beslut, tillkommet i den ordning 55 § landstingsordningen föreskriver,

upphävs 17 och 56 §§ landstingsordningen den 2 februari 1972 för landskapet Åland (11/72),

ändras 15 §, 20 § 1 mom., 21 §, 25 § 2 punkten, 26 §, 29 § 1 mom., 34 §, 35 § 1 mom., 36, 37 och 38 §§, 40 § 1 och 2 mom., 41 § 2 mom., 43 § 3 mom., 45 § 1 mom., 48 § 2 mom., 52 §, 54 § 1-4 mom., 57 § 2 mom. samt 58, 60, 70 och 71 §§, av dessa lagrum 25 § 2 punkten sådan den lyder i landskapslagen den 23 maj 1974 (48/74), 48 § 2 mom. sådant det lyder i landskapslagen den 7 januari 1988 (3/88) och 60 § sådan den lyder delvis ändrad genom sistnämnda lag, samt

fogas till lagen nya 38a och 49 §§, av dem 49 § i stället för det genom landskapslagen den 7 januari 1988 upphävda lagrummet, samt till 23 § ett nytt 2 mom., varvid de nuvarande 2 och 3 mom. blir 3 och 4 mom., till 40 § ett nytt 5 mom., till 41 § ett nytt 3 mom., till 43 § ett nytt 4 mom. samt till 48 § ett nytt 3 mom. som följer:

15 §

Landstinget sammankommer årligen den 1 november. Landstingets arbete fortgår med eller utan avbrott enligt vad landstinget på förslag av talmanskonferensen beslutar till dess följande arbetsår vidtar. Det sista arbetsåret under valperioden fortgår till dess republikens president eller på hans vägnar landshövdingen förklarat arbetet avslutat för valperioden.

20 §

Den dag nytt arbetsår vidtar samlas landstingsmännen kl. 12.00 till plenum, vid vilket landstinget skilt för sig väljer talman och två vicetalmän. Ordet föres vid detta plenum av den landstingsman som längst innehaft landstingsmannauppdrag. Har två eller flera tillhört landstinget lika lång tid, föres ordet av den till åren äldste av dem.

21 §

Landshövdingen tillkännager tiden för landstingets öppnande som äger rum den dag landstinget sammankommer enligt 15 §. På utsatt tid skall landstingets medlemmar, efter det gudstjänst förrättats, sammankomma i landstingets plenisal, där republikens president eller på hans vägnar landshövdingen förklarar landstinget öppnat. Talmannen besvarar på landstingets vägnar öppningstalet.

Sedan landstingets arbete för valperioden slutförts, avslutas landstinget på tid som landshövdingen tillkännager. Efter förrättad gudstjänst samlas landstingets medlemmar i plenisalen, där, sedan talmannen framfört landstingets hälsning, republikens president eller på hans vägnar landshövdingen förklarar landstinget avslutat för valperioden.

23 §

Har framställning återkallats, skall talmannen underrätta landstinget om detta.

25 §

Landstingsman har rätt att till landstinget överlämna motion i den ordning 26 § anger. Motion kan innefatta antingen

2) finansmotion, innehållande förslag

a) om upptagande av anslag eller om annat beslut i årsstaten för följande finansår;

b) om sådan ändring i årsstaten som har direkt samband med till landstinget

överlämnad framställning med förslag till tillägg till eller ändring i årsstat;

c) om framställning om extra anslag; eller

d) om finansinitiativ till riksdagen;

26 §

I 25 § avsedda motioner skall väckas skriftligen och inlämnas till landstingets kansli. I motionen skall nämnas skälen på vilka förslaget grundas. Ärenden av olika beskaffenhet får inte intagas i samma motion.

Lagmotion får väckas under den tid landstinget är församlat. Hemställningsmotion får väckas senast klockan 12.00 den tionde dagen efter det landstinget sammankommit till sitt första plenum i mars månad. Finansmotion får dessutom väckas senast kl. 12.00 den fjärde dagen efter den då det meddelats att förslag till årsstat eller till tillägg till eller ändring i fastställd årsstat överlämnats till landstinget.

Motion kan återkallas genom skrivelse som är undertecknad av samtliga landstingsmän som undertecknat motionen.

29 §

Vid början av varje valperiod skall landstinget tillsätta en självstyrelsepolitisk nämnd med uppgift att verka som rådgivande organ i frågor rörande landskapets författningssenliga rättigheter.

34 §

När landstinget sammankommer första gången efter nyval skall senast andra dagen efter dess öppnande för beredning av ärenden tillsättas ett lagutskott, ett finansutskott, ett näringsutskott, ett kulturutskott samt ett social- och miljöutskott, vart och ett bestående av fem medlemmar, ävensom ett justeringsutskott med tre medlemmar. Landstinget skall vidare senast tredje dagen efter öppnandet tillsätta landstingets stora utskott, i vilket skall inväljas tio medlemmar.

Landstinget kan utöver vad i 1 mom. sägs vid behov tillsätta ytterligare utskott, antingen för återstoden av en valperiod eller tillfälligt för att bereda ett särskilt ärende. Till sådant utskott kan väljas högst fem medlemmar.

I varje utskott tillsätts nödvändigt antal ersättare.

Mandatperioden för medlemmarna i landstingets utskott är en valperiod, om inte landstinget på förslag av talmanskonferensen beslutar att nyval av samtliga medlemmar i ett utskott skall förrättas. Justeringsutskottet får, om så erfordras, fortsätta sin verksamhet även efter valperiodens utgång för slutförande av på utskottet ankommande uppdrag.

Utskott kan, om ärendena det påkallar, sammankomma även under tid då landstinget inte är samlat.

35 §

På lagutskottet ankommer att bereda förslag om eller bifall till ändring, förklaring eller upphävande av eller avvikelser från självstyrelselagen eller jordförvärvslagen för

Åland, i 55 § 2 mom. nämnda ärenden, lagförslag rörande landskaps- och kommunalförvaltningen och polisväsendet samt övriga ärenden som inte remitterats till annat utskott.

36 §

På finansutskottet ankommer att bereda landskapsstyrelsens förslag till årsstat och tillägg till årsstaten, finansmotioner, förslag till framställning om extra anslag samt landskapets bokslut och landskapsrevisorernas berättelser. Utskottet kan även bereda lagstiftningsärenden med anknytning till dess arbetsområde.

37 §

På näringsutskottet ankommer att bereda lagförslag angående näringsverksamhet, gårdsbruk och beskattning samt övriga till utskottet remitterade ärenden.

38 §

På kulturutskottet ankommer att bereda lagförslag angående undervisning, kultur, idrott, ungdomsarbete, arkiv-, biblioteks- och museiväsendet, radio och television samt övriga till utskottet remitterade ärenden.

38a §

På social- och miljöutskottet ankommer att bereda lagförslag angående socialvård, hälso- och sjukvård, byggnads- och planväsendet, bostadsproduktion och hyra, natur- och miljövård och vattenskydd samt övriga till utskottet remitterade ärenden.

40 §

Utskott skall på kallelse av dess till åren äldsta medlem sammankomma senast dagen efter det utskottet tillsatts för att under dennes ordförandeskap inom sig välja ordförande och viceordförande.

Vid förfall för utskottsmedlem träder ersättare i dennes ställe. Utskott är beslutfört om minst fyra femtedelar, eller beträffande justeringsutskottet två tredjedelar, av dess medlemmar är närvarande.

Rör ärende utskottsmedlem personligen får han inte delta i överläggningen och fattande av beslut.

41 §

Utskott kan på eget initiativ avge utlåtande till finansutskottet om förslaget till ordinarie årsstat beträffande frågor som ankommer på utskottet. Utlåtandet skall avges inom tio dagar från det ärendet remitterades till finansutskottet.

Landskapsstyrelsen samt myndighet och tjänsteman som underlyder densamma skall på begäran utan dröjsmål förse utskottet med handlingar samt skriftliga eller muntliga upplysningar som utskottet behöver för beredningen av ett ärende. Landskapsstyrelsen skall dessutom i angelägenheter som hör till ett utskotts ansvarsområde överlämna de utredningar och redogörelser som utskottet begär.

43 §

Vid förfall för talmannen träder en av vicetalmännen i hans ställe.

Är talmannen och båda vicetalmännen förhindrade att sköta talmansuppdraget, leds ordet vid plenum av stora utskottets ordförande.

45 §

Vid plenum äger varje landstingsman, med i 47 § nämnda undantag, rätt att erhålla ordet i den ordning, vari han anmält sig. Dock kan landstingsman, på sätt i arbetsordningen närmare föreskrivs, ges ordet i annan ordning för att närmare redogöra för utskottsbetänkande eller motion eller för att i korthet besvara annans anförande. I arbetsordningen kan även föreskrivas att landstingsman ges ordet i annan ordning vid behandlingen av särskilda ärenden.

48 §

Landstingsman har rätt att i landstinget till landskapsstyrelsen eller medlem därav ställa enkel fråga i angelägenhet inom landskapsstyrelsens behörighet. Frågan, som skall vara kort, skall skriftligen tillställas talmannen. Talmannen skall utan dröjsmål bringa frågan till vederbörandes kännedom. Lantrådet eller ledamot av landskapsstyrelsen skall, inom tio dagar efter mottagandet av frågan, eller om frågan mottas då landstinget inte är samlat inom tio dagar från den dag landstinget ånyo sammankom, avge ett kort svar i skriftlig eller muntlig form. Frågeställaren får med anledning av svaret omedelbart hålla högst två till frågan anslutna anföranden. Efter vardera anförandet har den som avgivit svaret rätt att yttra sig. I arbetsordningen kan ges närmare bestämmelser om den tid som får användas för svaret och övriga anföranden. Kan frågan inte besvaras skall landskapsstyrelsen meddela landstinget om detta och om orsaken därtill. Med anledning av sådant meddelande är diskussion inte tillåten.

På skriftlig begäran av minst tre landstingsmän kan talmanskonferensen besluta att i landstinget anordnas en frågestund i angelägenhet inom landskapsstyrelsens behörighet. Vid frågestunden kan en eller flera angelägenheter behandlas enligt talmanskonferensens beslut. Vid frågestunden håller först lantrådet eller därtill utsedd ledamot av landskapsstyrelsen ett anförande varefter landstingsmännen bereds tillfälle att yttra sig. I här avsett ärende fattar landstinget inte beslut. I arbetsordningen kan ges bestämmelser om tidsbegränsning av anförandena och om formerna för frågestundens genomförande.

49 §

Talmanskonferensen kan besluta att debatt utan anknytning till särskilt ärende får äga rum vid landstingets plenum. Talmanskonferensen utsätter tid för sådan debatt, som antingen skall avse viss angelägenhet eller skall anordnas som en allmänpolitisk debatt. När beslut om här avsedd debatt fattas, kan talmanskonferensen även besluta att anförande av landstingsman eller medlem av landskapsstyrelsen inte får överstiga viss bestämd tid.

52 §

Då i 51 § nämnt ärende föredras första gången skall det bordläggas till något av landstingets närmast följande plena om en landstingsman begär det. Vid följande plenum kan ärendet inte längre bordläggas, om inte landstinget beslutar om ytterligare en bordläggning.

54 §

Gäller betänkande av specialutskott antagande eller förkastande av lagförslag, skall ärendet genomgå tre behandlingar i landstingets plenum.

Vid första behandlingen föredras specialutskottets betänkande, varvid landstingsmännen ges tillfälle att yttra sig i ärendet. Sedan diskussionen förklarats avslutad kan landstinget, utan att annat beslut fattas, remittera ärendet till stora utskottet. Ärende skall alltid remitteras till stora utskottet om minst tio landstingsmän omfattar förslag härom.

Vid andra behandlingen föredras antingen specialutskottets betänkande en andra gång eller stora utskottets betänkande, om sådant betänkande avgivits. Landstinget prövar härvid lagförslaget och fattar beslut om varje särskild punkt däri. Förslag om förkastande av hela lagförslaget får inte framläggas vid andra behandlingen. Godkänns utskottets förslag oförändrat, förklaras andra behandlingen avslutad. Har däremot sakliga ändringar företagits i lagförslaget remitteras det, i den lydelse det fått genom landstingets beslut, till stora utskottet för fortsatt behandling, varvid utskottet kan förorda förslaget med eller utan ändringar eller föreslå att det förkastas. Har stora utskottet föreslagit ändringar, skall landstinget beträffande varje särskild punkt besluta om att godkänna dem eller vidbli sitt tidigare beslut, varefter andra behandlingen förklaras avslutad.

Innehåller specialutskottets eller stora utskottets betänkande avböjande av lagförslaget, kan landstinget besluta att till grund för andra behandlingen lägga annat förslag, som tidigare legat till grund för behandlingen. I sådant fall förfars på sätt i 3 mom. är stadgat.

57 §

Föreslår landstingsman att nytt anslag, som inte upptagits i landskapsstyrelsens

framställning, eller annat beslut skall införas i årsstaten, beaktas sådant förslag endast om det väckts genom en finansmotion.

58 §

Har landstinget inte oförändrat godkänt finansutskottets betänkande över förslag till årsstat eller tillägg till årsstat, remitteras ärendet på nytt till finansutskottet, som i betänkande skall avge utlåtande över de av landstinget beslutade ändringarna.

Har finansutskottet omfattat landstingets beslut, blir detta landstingets slutliga beslut i ärendet. Föreslår finansutskottet ändringar, besluter landstinget angående varje särskild punkt att antingen omfatta dem eller vidbli sitt tidigare beslut.

60 §

Sedan överläggningen förklarats avslutad redogör talmannen för de förslag som har framförts. Redogörelsen skall godkännas av landstinget. Talmannen framlägger härefter förslag till omröstningsproposition så avfattad att den kan besvaras med "ja" eller "nej". Föreligger flera än två förslag till beslut vilka kan ställas mot varandra, ställs ett av dem som motförslag till ett annat tills omröstning skett om alla förslag. Omröstningspropositionen skall godkännas av landstinget.

Faller rösterna lika vid omröstning, avgör talmannens röst utom vid val, då lotten avgör. Annan diskussion än om talmannens redogörelse och omröstningspropositionen är inte tillåten. Omröstning får inte heller verkställas om huruvida omröstning skall ske.

Utän hinder av vad i 2 mom. är sagt erfordras minst 16 röster för godkännande av förslag eller yrkande som framläggs enligt bestämmelserna i 6a kap. Beslut som avses i nämnda kapitel skall fattas genom öppen omröstning och där avsedda val skall ske med öppna sedlar.

70 §

Landstingets protokoll förs under talmannens tillsyn av sekreteraren. Vid början av varje valperiod utser landstinget inom sig tre justeringsmän jämte nödigt antal ersättare att justera protokollet.

71 §

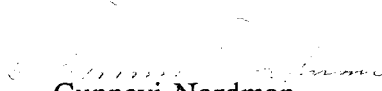
Landstingets kansli står under kanslikommissionens uppsikt. Till kanslikommissionen hör talmannen och vicetalmännen samt två för landstingets valperiod valda landstingsmän.

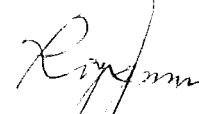
Denna lag träder i kraft den 1 november 1992. Lagens 21 § tillämpas dock först från

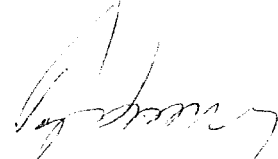
och med den 1 januari 1993.

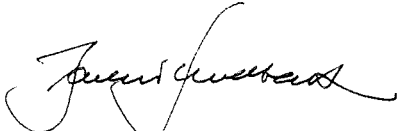
När landstinget inleder arbetsåret 1992-93 skall i 29, 34, 70 och 71 §§ avsedda organ tillsättas för återstoden av landstingets valperiod i enlighet med vad i denna lag sägs.

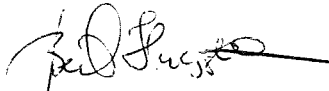
Mariehamn den 11 mars 1992

Gunnevi Nordman

Roger Jansson

Tage Boman

Barbro Sundback

Bert Häggblom